

TÜRK YE'DE AR-GE DÜZENLEMELER VE UYGULAMALARI

Ali hsan ÖZERO LU

istanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yardımcı Doçent Dr.

RESEARCH AND DEVELOPMENT REGULATIONS AND IMPLEMENTATIONS IN TURKEY

Abstract: In parallel to globalization, market place has turned into the rally runway and the competition has been getting harder than ever. Almost all countries are looking for a way out. This bottleneck leads especially the developing countries to economic turmoil and forces them to be one step further in global competition. The best instrument for this purpose is to focus on innovation and research & development activities. The context of this study is to keep the firms informed on the government incentives. The procedures and principles relating to incentives and government subsidies are governed by a number of laws.

Under this context, the incentives supplied by The Turkish Government are to be studied in depth. Mainly TUB TAC and TGV are in charge of handling the applications.

The findings and large range of incentives play important role in the success of the implementation of the program.

The expected outcome is nearly full employment in economy. Also production increase and constituting new brands are main factors in incentive policy.

The explanations presented below concerning investment, research & development incentives summarize the rules applicable to investments which will be made until a new decree and communique is published.

Keywords: Incentive, Research and Development, Innovation, Investment.

TÜRK YEDE AR-GE DÜZENLEMELER VE UYGULAMALARI

Özet: Küreselle meye paralel, ralli yarı pistine dönü en dünyamızda rekabet ko ulları her geçen gün daha da a ulla makta ve bu ko ullarla ülkelerin nasıl ba a çıkacakları net bir ekilde ortaya konamamaktadır. Özellikle geli mekte olan ülkelerin bir açmazı olan bu durum rekabette bir adım daha öne çıkmayı gerektirmektedir. Bunun için yapılabilecek en önemli çalı ma “ar-ge” faaliyetlerini geli tirme amacına yöneliktir.

Çalı manın hedefi, reel sektörde yer alan firmaların sa lanan desteklerden haberdar edilmesidir.

Bu kapsamda, üretim kapasitelerinin ve rekabet güçlerinin artırılmasını sa layacak devlet destekleri ile bu desteklerin uygulanmasında etkin rol alan kurum ve kurulu lar firmalara tanıtılacaktır. Devletin sa ladı ı gerek yatırım te vikleri gerekse “ar-ge” te vikleri bu makalenin ana unsurunu olu turmaktadır.

Makalede ortaya konan bulgular, destek çe itlili ini ve seçici – koordinatör kurumların etkinli ini ortaya koymaktadır.

Sonuçta firmalar verilen destek ve te vikleri kullanmaya yönlendirilmekte ve gerek üretim artı ı gerekse rekabet gücü artı ı açısından kapsamlı bir ekilde desteklenmektedir. Beklenen, üretim artı na paralel istihdamda iyile me ve ürün geli tirmeye paralel firmaların markala maya yönlendirilmesi ile kalkınmanın hızlandırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Ara tırma ve Geli tirme, Te vik, Yenilik, Yatırım.

I. YATIRIMLAR VE AR-GE

Ülkelerin kalkınmı lık göstergelerinden birini Kapasite Kullanım Oranı (KKO) belirlerken, Pazar hakimiyetlerini de günümüzde artık “innovasyon” diye tabir etti imiz “ürün farklıla tırması” belirlemektedir.

Neden ürün farklıla tırılmasına gidilir? Çünkü ürünlerdeki farklıla tırma, pazarda kar ılanmamı bir istek ya da ihtiyacın tespiti ve bu tespitin ürüne uyarlanmasıdır. Yenilikçi firma bu etkinlikle, rakiplerinden öne çıkmaya hatta rakiplerinin olmadı ı bir pazar olu turmaya çalı maktadır. Tabii ki bu gayretin arkasında Maksimum kar elde etme amacı yatmaktadır.

Bir ba ka deyi le yenilikçi firma, mü teri kitlesinin kar ılanmamı istek ve ihtiyacını tespit edip o tespiti ürüne uyarlarlarken “pazarlık gücünü” yükseltmek böylelikle

pazara; a) istedi i fiyatla, b) istedi i miktarda, c) istedi i zamanda ve d) istedi i standartta mal sürerek tekel olma yolunda ilerlemek istemektedir [1]. Dolayısı ile rekabetçi i letmeler, rakiplerine göre daha fazla pazarlık gücüne sahip olan i letmeler olarak tanımlanırlar.

Bir i letmenin pazar hakimiyetini kurabilmesi için iki yol vardır; birinci yol pazarlarda mevcut rakiplerine boyun e dirmek, ikinci yol ise rakiplerin olmadı ı pazarlar bulmaktır. Rakiplere boyun e dirmenin yolu, pazarları bir rakibin pazara girmesini anlamsız kılacak ekilde, yeterince küçük alt pazarlara ayırmak ve maksimum pazar payını elde etmektir. Pazar hakim olmanın ikinci ve son yolu da bulu yapmaktır.

Ancak farklıla tırma, sektöre yeni giren firmaları, mevcut mü teri sadakatinin üstesinden gelebilmeleri için

çok fazla miktarda para harcamaya zorlayarak, pazara giri için bir engel de yaratabilir [2].

Bu durum tam rekabet piyasasının olumunu engelledi i ölçüde “pazara hakim olmak isteyen firma için avantaj sa lar. Çünkü “monopol” piyasa güçlendirilmi olmaktadır. Ancak, Devlet gibi “düzenleyici bir üst kurul” tarafından istenen bu de ildir. stenen “faktör” piyasasının en önemlilerinden biri olan “giri imci” lerin ço alması ve tam rekabetçi piyasalara ula lmasıdır.

Çünkü tam rekabet piyasasında; alıcılar ve satıcılar fiyatı veri olarak kabul ederler [3] ve tek ba larına fiyat üzerinde hiçbir etki olu turamazlar. Bu durum piyasa ekonomisi için “tam istihdam” adına iyi olsa da, bu durumun d ina çıkmak yani, fiyatı ve di er artları kendi belirlemek isteyen firmalar için iyi de ildir. Onlar kendi belirledikleri artlarla “pazarlık güçlerini” arttırmak isterler ve bu yüzden “ürün farklıla tırması”na giderler.

Ülkenin teknolojik rekabet gücünün artırılması için yatırımların desteklenmesi kararla tırılmı tır. Bu çerçevede di er te vik konularının yanı sıra Ar-Ge çalı maları ayrı bir seçicilik ve özendiricilikle müte ebbislere sunulmaktadır. Bu çalı mada incelenecek husus bu seçicilik ve özendiricili i açıklamaya yöneliktir.

II. TANIMLAR [4]

Ara tırma ve geli tirme faaliyeti (Ar-Ge): Ara tırma ve geli tirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden olu an bilgi da arcı nın artırılması ve bunun yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalı maları, çevre uyumlu ürün tasarımı veya yazılım faaliyetleri ile alanında bilimsel ve teknolojik geli me sa layan, bilimsel ve teknolojik bir belirsizli e odaklanan, çıktıları özgün, deneysel, bilimsel ve teknik içerik ta rıyan faaliyetleri,

Yenilik: Sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilen, mevcut pazarlara ba arıyla sunulabilecek ya da yeni pazarlar yaratabilecek; yeni bir ürün, hizmet, uygulama, yöntem veya i modeli fikri ile olu turulan süreçleri ve süreçlerin neticelerini,

Ar-Ge personeli: Ar-Ge faaliyetlerinde do rudan görevli ara tırmacı ve teknisyenleri;

1) *Ara tırmacı*: Ar-Ge faaliyetleri ile yenilik tanımını kapsamındaki projelerde, yeni bilgi, ürün, süreç, yöntem ve sistemlerin tasarım veya olu turulması ve ilgili projelerin yönetilmesi süreçlerinde yer alan en az lisans mezunu uzmanları,

2) *Teknisyen*: Mühendislik, fen ve sa lık bilimleri alanlarında yüksek ö renim görmü ya da meslek lisesi veya meslek yüksek okullarının teknik fen ve sa lık bölümlerinden mezun, teknik bilgi ve deneyim sahibi ki ileri,

Destek personeli: Ar-Ge faaliyetlerine katılan veya bu faaliyetlerle do rudan ili kili yönetici, teknik eleman, laborant, sekreter, i çi ve benzeri personeli, ifade eder.”

Ar-Ge yatırımları: Yeni bir ürün geli tirilmesi, ürün kalite ve standardının yükseltilmesi, maliyet dü ürücü ve standart yükseltici yeni bir teknolojinin ülke artlarına uyumunun sa lanması amacıyla yapılacak ara tırma ve geli tirme çalı malarıyla, bu tür faaliyet sonuçlarının faydalı araç, gereç, malzeme, ürün, yöntem, sistem ve üretim tekniklerine dönü türülmesi, mevcutların teknolojik açıdan iyile tirilmesi ve teknoloji uyarlanması için bilimsel esaslara uygun olarak yapılan ve her a aması belirlenmi ara tırma ve geli tirme çalı maları için gerçekleştirilecek yatırımları,

Çevre yatırımları: Do rudan ticari mal üretimine yönelik olmayan, mevcut veya gerçekleştirilecek tesisin katı, sıvı veya gaz gibi atıklarının temizlenmesi veya yok edilmesine yönelik yatırımları,

Oda: Türkiye Odalar ve Borsalar Birli i’ne (TOBB) ba lı ticaret odalarını, ticaret ve sanayi odalarını, sanayi odalarını ve deniz ticaret odalarını,

Sabit yatırım tutarı: Yatırım Bilgi Formunda belirtilen arazi-arsa, bina-in aat, makine ve teçhizat ile di er yatırım harcamaları kalemlerinin toplamını,

Sanayi odası: TOBB’a ba lı sanayi odalarını,

Yatırımcı: Te vik belgesi kapsamı yatırımı gerçekle tirecek 4 üncü maddede belirtilen gerçek ve tüzel ki ileri,

Yatırım malı: Bina ve arsa hariç, te vik belgesi kapsamı mal ve hizmet üretimi için kullanılan her türlü makine ve teçhizat, tesisat ve yatırım cinsine ba lı olarak mefru at gibi sabit harcamaları, ifade eder.

III. DESTEKLENEN AR-GE A AMALARI VE AR-GE FAAL YET N N SINIRI [5]

1. Kavram geli tirme
2. Teknolojik/teknik ve ekonomik yapılabilirlik etüdü
3. Geli tirilen kavramdan tasarıma geçi sürecinde yer alan laboratuvar ve benzeri çalı malar

4. Tasarım, tasarım geli tirme ve tasarım do rulama çalı maları

5. Prototip üretimi

6. Pilot tesisin kurulması

7. Deneme üretimi ve tip testlerin yapılması

8. Satı sonrası ürün tasarımından kaynaklanan sorunların çözüm faaliyetlerinden olu maktadır.

Ar-Ge faaliyeti, esas itibariyle denemelerin son buldu u, ilk üretimin yapıldı ı a amada sona erer. Ar-Ge projesi neticesinde elde edilen ürünün pazarlanabilir a amaya geldi i andan itibaren Ar-Ge projesi bitmi sayılır. Bu tarihten sonra yapılan harcamalar Ar-Ge harcaması kapsamında de erlendirilmez. Tamamlanan bir proje sonucunda elde edilen ürünün geli tirilmesi amacıyla yapılacak çalı malar, yeni Ar-Ge projesi olarak de erlendirilir. Nihai ürünün olu turulması a amasında elde edilen ürünlerin kullanılabilirli ini ölçmek ve gerekti inde de i iklim yapılmak üzere i letme içinde veya dı nda test edilmesi amacıyla yapılan harcamalar Ar-Ge faaliyeti kapsamındadır. Ancak, ticari üretimin planlanması ve seri üretim sürecine ili kin harcamalarla, ürünün tanıtılması amacıyla üretilip da ıtılan numuneler için yapılan harcamalar Ar-Ge faaliyeti kapsamı dı ndadır.

IV. AR-GE HARCAMALARINDA DESTEKLENEN G DERLER

- Personel giderleri
- Alet / Teçhizat /Prototip Kalıp/Yazılım / Yayın giderleri,
- Danı manlık ve hizmet alımları,
- Seyahat giderleri (Ula ım, Konaklama),
- Yurtiçi Ar-Ge kurulu larına yaptırılan i ler,
- Malzeme ve sarf giderleri,
- TPE'den alınacak ulusal patent tescili, faydalı model tescili ve endüstriyel tasarım tescili ile ilgili giderler.

a- Personel Giderleri: Ar-Ge faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla çalı tırılan ve faaliyetin gerektirdi i nitelikte personel ile ilgili olarak tahakkuk ettirilen ücretler ile bu mahiyetteki giderlerdir. letmenin Ar-Ge departmanında çalı tırılan hizmetliler ve benzeri vasıfsız personel ile Ar-Ge departmanına tahsis edilmemi olup

günün bir kısmında Ar-Ge departmanında çalı an personele ödenen ücretler bu kapsamda de erlendirilmeyecektir.

b- Alet / Teçhizat /Prototip Kalıp/Yazılım / Yayın giderleri: Her türlü direkt ilk madde, yardımcı madde, i letme malzemesi, ara mamul, yedek parça ve benzeri giderleri ile amortisman uygulamasına konu olmayan maddi ve gayri maddi kıymet iktisaplarına ili kin giderleri kapsar. Hammadde ve di er malzeme stoklarından Ar-Ge faaliyetlerinde fiilen kullanılan kısma ili kin maliyetler Ar-Ge harcaması kapsamındadır.

c- Danı manlık ve hizmet alımları: Normal bakım ve onarım giderleri dı nda Ar-Ge faaliyetleriyle ilgili olarak i letme dı nda yerli veya yabancı di er kurum ve kurulu lardan mesleki veya teknik destek alınması veya bunlara yaptırılan analizlerle ilgili olarak yapılan ödemelerle, bu mahiyetteki di er ödemelerdir.

d- Genel Giderler: Ar-Ge faaliyetlerini yürütmek amacıyla elektrik, su, gaz, bakım - onarım, haberle me, nakliye ile Ar-Ge faaliyetlerinde kullanılan makine ve teçhizata ili kin bakım ve onarım giderleri gibi Ar-Ge faaliyetinin devamlılı nı sa lamak için katılan di er giderleri kapsar. Sigorta giderleri, Ar-Ge faaliyetlerinin bizzat yürütülmesi amacıyla kullanılan tesis için ödenen kira giderleri ile kitap, dergi ve benzeri bilimsel yayınlara ait giderler bu kapsamdadır. Bu giderlerin, Ar-Ge harcaması olarak de erlendirilebilmesi için, Ar-Ge departmanında fiilen kullanıldı mın tespit ve te vik edilmesi gerekmektedir. Çe itli kıstaslara göre genel i letme giderleri üzerinden hesaplanacak paylar bu kapsamda de erlendirilmeyecektir.

e- Vergi, Resim ve Harçlar: Do rudan Ar-Ge faaliyetlerine ili kin olan ve gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınan aynı vergi, resim ve harçları kapsar. Do rudan Ar-Ge faaliyetlerinin yürütüldü ü gayrimenkuller için ödenen vergiler, Ar-Ge projesinde kullanılmak üzere ithal edilen mallarla ilgili gümrük vergileri ile benzeri vergi, resim ve harçlar bu kapsamdadır.

f- Amortisman ve Tükenme Payları: Do rudan Ar-Ge faaliyetlerinde kullanılan bina, makine-tesis ve cihazlar, ta ıtlar, dö eme ve demirba gibi maddi ve maddi olmayan duran varlıklar için ayrılan amortisman ve tükenme paylarından olu ur. Ar-Ge faaliyetleri dı nda di er faaliyetlere tahsis edilen sabit kıymetlere ili kin olarak ayrılan amortismanlar da Ar-Ge harcaması kapsamında bulunmamaktadır. Di er taraftan, iktisadi kıymetin münhasıran Ar-Ge faaliyetlerinde kullanılması ve bu kullanımın sürekli olması gerekmektedir. Ar-Ge departmanı dı nda ba ka faaliyetlerde de kullanılan iktisadi kıymetlere ili kin amortismanlar Ar-Ge harcaması kapsamında bulunmamaktadır.

g- Finansman Giderleri: Ar-Ge projesi bazında yerli, yabancı ve uluslararası kurumlardan temin edilen kredilere ili kin finansman giderleridir.

Ar-Ge indirimi, Ar-Ge faaliyetine ba landı ı andan itibaren hem yıllık beyannamede hem de geçici vergi beyannamelerinde uygulanabilecektir. Hesaplanan Ar-Ge indirimi tutarı, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından yıllık kurumlar vergisi beyannamesinde “Tablo.5. Zarar Olsa Dahi ndirilecek stisna ve ndirimler” bölümünün ilgili satırına yazılarak kazançtan indirilecektir.

Çalı manın Ar-Ge kapsamında de erlendirilebilmesi için;

1- Bilimsel ve teknolojik alanlardaki belirsizlikleri gidermek ve bunları aydınlatmak amacıyla, bilim ve teknolojinin geli mesini sa layacak yeni teknik bilgilerin elde edilmesi,

2- Yeni üretim yöntem, süreç ve i lemlerinin ara tırılması veya geli tirilmesi,

3- Yeni ürünler, madde ve malzemeler, araçlar, gereçler, i lemler, sistemler geli tirilmesine yönelik olarak yeni yöntemler geli tirilmesi veya yeni teknikler üretilmesi,

4- Bir ürünün maliyetini dü ürtücü, kalite, standart veya performansını yükseltici yeni tekniklerin / teknolojilerin ara tırılması,

5- Yeni ve özgün tasarıma dayanan yazılım faaliyetleri

olması gerekmektedir.

V. KAPSAM DI INDA KALAN FAAL YETLER

A a ıda sayılan faaliyetler Ar-Ge faaliyetleri kapsamında de erlendirilmez.

1- Pazar ara tırması ya da satı promosyonu,

2- Kalite kontrol,

3- Sosyal bilimlerdeki ara tırmalar,

4- Petrol, do algaz, maden rezervleri arama ve sondaj faaliyetleri,

5- cat edilmi ya da mevcut geli tirilmi süreçlerin kullanımı,

6- Biçimsel de i iklikler (amaçlara yönelik olmayan ekil, renk, dekorasyon vb. gibi estetik ve görsel de i iklikler),

7- Bilimsel ve teknolojik yenilik do urmayan rutin faaliyetler (rutin veri toplama, rutin analizler için kullanılan program, yazılım vs, üretilen prototiplerin rutin ayarlamaları),

8- İlk kurulu a amasında kurulu ve örgütlenmeyle ilgili ara tırma giderleri,

9- Proje sonucunda geli tirilen ürüne ili kin fikri mülkiyet haklarının korunmasına yönelik çalı malar,

10-Numune verilmek amacıyla prototiplerden kopyalar çıkarılıp da ıtılması ve reklam amaçlı tüketici testleri.

VI. BA VURU VE F RMALARDAN STENECEK BELGELER

A) Ba vuru

Yılın herhangi bir gününde proje ba vurusu yapılabilir, ancak proje ba vuru tarihinden en fazla 3 ay öncesinden itibaren yapılan harcamalar destek kapsamında de erlendirilir.

B) Personel K ıstası

Firmaların asgari 5 teknik elemana sahip olmaları lazımdır.

Bunların;

2'si Mühendis, 3'ü Teknisyen olmalıdır

C) Müracaat Edecek Firmalar ile lgili Bilanço K ıstaları

Cari Oran: Dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki sayısal ili kiyi gösteren bir orandır.

Cari Oran: Dönen Varlıklar – Ortaklardan Alacaklar – Yıllara Yaygın n aat Maliyetleri / Kısa Vadeli Borçlar – Hak edi Gelirleri

Cari oran 0,25'ten büyük olmalı

Kısa Vadeli Borçlar / Özkaynaklar = 1,5'ten küçük olmalı

Kısa vadeli borçların Özkaynak'a oranı kurulu un öz kaynaklarının kısa vadede ödenmesi gereken banka borçlarını kar ılama gücünü göstermektedir.

D) Belgeler

Ar-Ge indiriminden yararlanmak isteyen mükellefler, proje ve uygulama amalarında a a da belirtilen belgeleri ilgili birimlere göndereceklerdir.

Ar-Ge indirimin uygulandı ı ilk geçici vergi beyannamesinin verildi i tarihi takip eden ayın sonuna kadar, sürdürülen Ar-Ge faaliyetiyle ilgili olarak Ek 1’de yer alan formata uygun olarak hazırlanacak rapor, bir yazı ekinde Maliye Bakanlığı na (Gelirler Genel Müdürlü ü) elden veya posta yoluyla gönderilecektir.

Bakanlık, raporun genel de erlendirmesini yaptıktan sonra, projenin bilimsel olarak incelenerek münhasıran yeni bilgi ve teknoloji aray ına yönelik olup olmad ının tespit edilmesi amacıyla, projeyi Türkiye Bilimsel ve Teknik Ara tırma Kurumu’na (TÜB TAK) ve/veya üniversiteler ile ara tırma yapılan konuda uzmanla mı kurulu lara intikal ettirecektir. Mükellefe, proje bütçesinin % 0,3 ü oranında bir tutarı incelemeyi yapan kurulu a ödenmesi için bir yazı gönderilecek.

Ar-Ge projesine ili kin incelemeyi yapacak kurulu , ihtiyaç duyması halinde ilave bilgi veya belgeleri de isteyerek, kendi uzmanları veya görevlendirece i ba ka kurulu lara ait uzmanlar marifetiyle gerekli incelemeleri kısa sürede yapacaktır. Tebli in 2 numaralı ekinde yer alan formata göre düzenlenen de erlendirme raporunun bir örne ini, Gelirler Genel Müdürlü üne ve ba vuru sahibine gönderecektir. Para – Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararlarına istinaden uygulanan “Ar-Ge Yardımına” ili kin mevzuat çerçevesinde TÜB TAK tarafından daha önce incelemesi yapılmı olan projelerle ilgili olarak yeniden inceleme yapılmasına gerek bulunmamakta olup, bu projelerle ilgili olarak daha önce yazılmı olan raporlar TÜB TAK tarafından Bakanlı a gönderilecektir.

VII. **DE ERLEND RME**

Projenin endüstriyel Ar-Ge içeri i, teknoloji düzeyi ve yenilikçi yönü

- Proje planı ve kurulu un altyapısının uygunlu u
- Proje çıktılarının ekonomik yarara ve ulusal kazanıma dönü ebilirli i

Temel olarak de erlendirmeye alınır.

Alanında uzman kurulu larca hazırlanan “Ar-Ge Projesi De erlendirme Raporunun” olumsuz olması halinde, Ar-Ge indirimi dolayısıyla eksik ödenen vergilerle ilgili olarak gerekli tarhiyat yapılacaktır.

Firmaların, Ar-Ge projesi kapsamındaki harcamalarını, i letmenin di er faaliyetlerine ili kin harcamalarından ayırarak, Ar-Ge indiriminin do ru hesaplanmasına imkân verecek ekinde muhasebele tirmeleri gerekmektedir.

Ar-Ge faaliyetinin esas itibariyle i letme bünyesinde yapılması gerekmektedir. Fiili kullanım durumunun tespit edilmesi ve ortak giderlerin de buna göre payla tırılması artıyla bir kuruma ait oldu u halde di er kurumlarla ortak kullanılan Ar-Ge departmanında yapılan Ar-Ge faaliyetleri i letme bünyesinde yapılmı sayılır. i letmenin organizatörlü ünde olmak artıyla, kamu kurum ve kurulu larına ait Ar-Ge merkezleriyle üniversiteler bünyesinde yapılan Ar-Ge faaliyetleri de bu kapsamda bulunmaktadır.

Ancak, Ar-Ge faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında, proje bazında yerli ve yabancı teknik personelden mesleki ve teknik destek alınması veya bazı analizlerin dı arıda yaptırılması halinde bunlarla ilgili olarak yapılan ödemeler de Ar-Ge harcaması kapsamında de erlendirilecektir.

VIII. **YEM NL MAL MÜ AV R T ASD K RAPORU**

“Yeminli Mali Mü avirlerin Tasdik Edecekleri Belgeler, Tasdik Konuları ve Tasdike li kin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümleri uyarınca “Ar-Ge indirimi” ile ilgili i lemler yeminli mali mü avirlerin tasdik edece i konular kapsamına alınmı tır.

Ar-Ge indiriminden yararlanan mükelleflerin, yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamesinde yararlanılan Ar-Ge indiriminin do ru hesaplandı ı ve uygulandı ına ili kin YMM tasdik raporunu ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde ba lı buldukları vergi dairelerine vermeleri gerekmektedir. Ar-Ge indirimine ili kin hususlara tam tasdik raporunda yer verilmi olması durumunda, Ar-Ge indirimine ili kin olarak ayrıca tasdik raporu düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır.

IX. **ULUSAL DESTEK PROGRAMLARI [6]**

A) Hibe Destekleri (TUB TAK-DTM)

1. H BE DESTE

- Destekleme ekli kar ılıksız hibe,
- Azami proje süresi 36 ay,
- Destek oranı; Min. % 50, Max. % 60,
- Bu hibe herhangi bir vergiye tabi de ildir

2. KOB AR-GE DESTEKLER (1507)

- Destekleme ekli kar ılıksız hibe,
- Azami proje süresi 18 ay,
- Proje bütçesi en fazla 400.000,- TL.
- Destek oranı; Max. % 75,
- Bu hibe herhangi bir vergiye tabi değildir,
- En fazla 2 proje desteklenir.

3. TEKNOLOJİ GELİRİ DESTEKLER (1508)

- Destekleme ekli kar ılıksız hibe,
- Azami proje süresi 12 ay,
- Proje bütçesi en fazla 100.000,- TL.
- Destek oranı; Max. % 75,
- Bu hibe herhangi bir vergiye tabi değildir,
- Başvuru bireyseldir. Lisans programı son sınıf öğrencisi, doktora öğrencisi, vs...

Programda genel destek kalemlerinin yanı sıra; ofis ve işli kira giderleri ile ofis ve işli e ait su, elektrik, ısıtma giderleri, iletişim giderleri, yeminli mali müşavir ücretleri de desteklenir

B) Kredi Desteği – (TGP) (TTGV)

1. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Teknoloji Geliştirme Projeleri

- Destekleme süresi en fazla 24 ay,
- Kredi toplamı üst sınırı 1 M USD,
- Maksimum destek miktarı; proje bütçesinin % 50'si,
- Hizmet karlılığı, proje bütçesinin %3'ü,
- Projenin sona ermesinden sonra en fazla 1 yıl geri ödemesiz, 4 yıl içinde faizsiz geri ödeme.

2. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Ortak Teknoloji Geliştirme Projeleri,

- Başvuru: Ar-Ge katkısı bulunan en az 3 firma,

- Destekleme süresi en fazla 24 ay,
- Kredi toplamı üst sınırı 2,5 M USD,
- Maksimum destek miktarı; proje bütçesinin % 50'si,
- Projeye başlanmamış olması,
- Hizmet karlılığı : TTGV katkısının %2'si,
- Ayrıca her orta a yapılan ödemeden %2'lik kesinti,
- Projenin sona ermesinden sonra en fazla 1 yıl geri ödemesiz, 4 yıl içinde faizsiz geri ödeme.

3. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Ticari Geliştirme Projeleri Desteği,

- Destekleme süresi en fazla 12 ay,
- Kredi toplamı üst sınırı 1 M USD,
- Maksimum destek miktarı; proje bütçesinin % 50'si,
- Başvuru: Prototip aşamasını başarıyla geçen ve TGP projeye başvurusunda bulunmuş firmalar,
- Hizmet karlılığı : TTGV katkısının %3'ü,
- Projenin sona ermesinden sonra en fazla 1 yıl geri ödemesiz, 4 yıl içinde faizsiz geri ödeme.

C) Kurumlar ve Gelir Vergisi Destekleri, (Maliye Bakanlığı) [7]

- Ar-Ge harcamaları tutarı kadar indirim,
- Kurumlar vergisi Md. 10/A ya göre harcamanın tamamı kurum matrahından indirilir .
- Gelir Vergisi Kanunu Md. 89/9'a göre harcamanın tamamı Gelir Vergisi Matrahından indirilir.

D) Çalışanlar ile ilgili vergi indirimi, SSK i veren hissesi desteği [8]

- Doktorlu çalışanların ücretlerinde % 90 Gelir vergisi istisnası
- Diğer çalışanların ücretlerinde % 80 Gelir Vergisi istisnası,

• Tüm çalı anların SSK i veren hissesinin % 50'sinin Devletçe ödenmesi.

E) KDV stisnası ve Gümrük Vergisi muafiyeti, (T.C. Yasalar) [9]

• Ar-Ge mevzuu sabit kıymetlerin tedarikinde KDV istisnası vardır.

• Ar-Ge mevzuu yatırım mallarının ithalatında Gümrük Vergisi Muafiyeti vardır [10].

F) Faiz Deste i

Ar-Ge mevzuu yatırımların finansmanında faiz deste i vardır.

Türk Lirası kredilerde 5 puan, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde 2 puan, azami 300.000.-TL'lik faiz deste i vardır.

G) Amortisman

Yapılan yatırım aktifle tirilerek amortismanına tabi tutulur (Yani, Kurumlar veya Gelir Vergisi Matrahından dü ürlür).

H) Damga vergisi istisnası: Bu Kanun kapsamındaki her türlü Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen ka ıtlardan damga vergisi alınmaz.

Ar-Ge ve Yenilik Faaliyeti ile lgili Damga Vergisi stisnası Uygulaması

Uygulama Esasları:

5746 sayılı Kanununun 3 üncü maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca, bu Kanun ve ilgili yönetmelikte kapsam ve sınırları belirtilen Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen ka ıtlar damga vergisinden müstesna olacaktır [11].

Bu çerçevede, Kanun ve yönetmelik kapsamındaki Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde istihdam edilen personele münhasıran bu görevleri ile ilgili olarak yapılan ücret ödemeleri nedeniyle düzenlenen ka ıtlara da istisna uygulanacaktır.

Di er taraftan, noter, resmi daireler, di er kamu kurum ve kurulu ları gibi kurum ve kurulu larca, 5746 sayılı Kanun kapsamında Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen ka ıtlara damga vergisi istisnası uygulanabilmesi için,

- Ar-Ge ve yenilik faaliyeti kapsamında yapılacak i lemleri belirten ve deste i veren kamu kurum ve kurulu u,

- Ar-Ge merkezleri ile rekabet öncesi i birli i projeleri için ba vuru yapılan kamu kurumu,

- Teknoloji merkezi i letmeleri için Teknoloji Geli tirme Merkezi (TEKMER) Müdürlü ü,

- Uluslararası fonlarca desteklenen ya da Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Ara tırma Kurumu (TÜB TAK) tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projeleri için TÜB TAK,

tarafından onaylı listenin, mükellef tarafından i lem esnasında bu i lemi yapacak kurum ve kurulu lara ibraz edilmesi yeterli olup söz konusu kurum ve kurulu larca ba kaca bir belge aranmayacaktır. Ancak, i leme konu edilecek ka ıtların Ar-Ge ve yenilik faaliyeti kapsamında oldu unun onaylı listeden anla ılması gerekmektedir. Onaylı listenin i lem esnasında ibraz edilmemesi halinde, i lem yapanlarca istisna uygulanması mümkün bulunmamaktadır.

stisna Uygulamasının Ba langıcı:

1/4/2008 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlü e giren 5746 sayılı Kanun ve bu Kanunun uygulama usul ve esaslarını düzenleyen ilgili yönetmelik çerçevesinde;

- Ar-Ge merkezlerinde, Ar-Ge merkezi belgesinin düzenlendi i,

- Rekabet öncesi i birli i projelerinde, proje sözleşmesinin yürürlü e girdi i,

- Teknoloji merkezi i letmelerinde, Ar-Ge ve yenilik projesinin onaylandı ı,

- Kamu kurum ve kurulu ları ile kanunla kurulan vakıflar tarafından desteklenen veya TÜB TAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projelerinde, bu projelere yönelik destek karar yazısının düzenlendi i veya proje sözleşmesinin yürürlü e girdi i,

- Uluslararası fonlarca desteklenen Ar-Ge ve yenilik projeleri için TÜB TAK'ın onay yazısının düzenlendi i,

- Tekno giri im sermaye desteklerinde, kamu idaresi tarafından i planının onaylandı ı,

tarihten itibaren Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen ka ıtlara damga vergisi istisnası

uygulanabilecektir. Ancak, söz konusu ka ıtların, noter, resmi daire, di er kamu kurum ve kurulu ları gibi kurum ve kurulu lar nezdinde i lem görmesi durumunda, bu kurum ve kurulu larca damga vergisi istisnası uygulanabilmesi için onaylı listenin ibrazının aranılaca ı tabiidir.

stisna Uygulamasının Sona Erdi i Haller:

5746 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca,

- Ar-Ge merkezi hüviyetini haiz i letmeler bakımından, Ar-Ge merkezi olma artlarının kaybedilmesi, artların ihlal edilmesi veya destek ve te viklerin amacı d ında kullanılması halinde, artların kaybedildi i, ihlalin gerçekleşti i veya destek ve te viklerin amacı d ında kullanıldı ı tarihten,

- Rekabet öncesi i birli i projesinde, projenin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde bu tarihten, proje sözleşmesinin iptal edilmesi halinde ise denetimin ba lama tarihinden,

- KOSGEB teknoloji merkezi i letmelerinde yürütülen projelerin herhangi bir nedenle sona ermesi veya projeye verilen deste in son bulması hallerinde, Ar-Ge ve yenilik faaliyeti de son bulaca ından bu tarihten,

- Ar-Ge ve yenilik projelerinde, projenin herhangi bir nedenle sona ermesi veya projeye verilen deste in son bulması hallerinde, Ar-Ge ve yenilik faaliyeti bitmi sayılaca ından bu tarihten,

- Tekno giri im sermaye desteklerinde, onaylanan i planına kamu idaresi tarafından verilen deste in son buldu u tarihten,

itibaren damga vergisi istisnasından yararlanılamayacaktır.

X. YASAL DAYANAK VE TE V K ARAÇLARI

A) YASAL DAYANAK [12]

21/6/2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10. maddesi ile, 1/1/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesi uyarınca, Firmaların, i letmeleri bünyesinde gerçekle tirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi aray ına yönelik ara tırma ve geli tirme harcamalarının % 40’ı (2008 yılından itibaren tamamı) kazancının tespitinde Ar-Ge indirimi olarak dikkate alınabilecektir. Ayrıca 03.04.2007 tarih ve 26482 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 Seri No.lu Kurumlar

Vergisi Genel Tebli i’ne indirim konusunun detayları açıklanmıştır.

Vergi kanunlarındaki bu düzenlemeye ilaveten, ve vergi kanunlarındaki hükümleri de kapsayacak ekilde, 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Ara tırma ve Geli tirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun yayımlandı. Bu kanuna göre, teknoloji merkezi i letmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kurulu ları ile kanunla kurulan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen Ar-Ge ve yenilik projelerinde, rekabet öncesi i birli i projelerinde ve teknogiri im sermaye desteklerinden yararlananlarca gerçekleştirilen, Ar-Ge ve yenilik harcamalarının tamamı ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılır. Ayrıca bu harcamalar, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununa [13] göre aktifle tirilmek suretiyle amortisman yoluyla itfa edilir, bir iktisadi kıymet olu maması halinde ise do rudan gider yazılır. Kazancın yetersiz olması nedeniyle ilgili hesap döneminde indirim konusu yapılamayan tutar, sonraki hesap dönemlerine devredilir. Devredilen tutarlar, takip eden yıllarda 213 sayılı Kanuna göre her yıl belirlenen yeniden de erleme oranında artırılarak dikkate alınır.

B) TE V K ARAÇLARI

- Kurumlar/Gelir Vergisi indirimi
- SSK Primi veren Hisselinin Hazine tarafından kar ılanması [14]
- Faiz Deste i
- Yatırım Yeri Tahsisi [15]
- KDV stisnası
- Gümrük Vergisi Muafiyeti
- Enerji Deste i [16]
- Damga vergisi istisnası’ndan ibarettir.

sizlik ve yava iktisadi büyüme, geli mi Avrupa ülkelerinde bu yapısal de i imin beraberinde getirdi i en önemli iki sorundur. Küreselle me süreci iktisadi yapılarda de i imlere neden olmaktadır. Konvansiyonel imalat kollarındaki büyük i letmeler maliyetlerin yüksek oldu u kendi ülkelerinde rekabetçiliklerini kaybetmi lerdir. Bilgiye dayalı bir ekonomide küçük müte ebbis i letmelerin önemi ve de eri artmıştır [17].

XI. SONUÇ

İktisadi kalkınma olgusu, büyümenin bir uzantısı olarak, “uluslararası i bölümünde daha yüksek bir konuma ulaşma ve yaşam kalitesinin yükselmesi” ekinde tanımlanmaktadır.

Ülkelerin kalkınmasında, sahip olunan ekonomik kaynaklar kadar girişimciler de önemlidir. Aslında girişimciliği ilk sıraya yerle tirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Çısal büyüme modellerinin önemli bir kaynağı olan beşeri sermaye olgusu; bilgi, beceri ve bireysel yeteneklerin toplamından oluşmakta ve bu anlamda kalkınmaya önemli ölçüde yarar sağlamaktadır. Çünkü dünyada kaynak sıkıntısı çeken kimi ülkeler ki buna en güzel örneği Japonya olmaktadır, sahip oldukları girişimci ve ortaya koydukları “ar-ge” te vik ve uygulamaları ile dünyada teknolojik liderliği ele geçirmişlerdir.

Günümüzde “gelişmiş ülke” kavramı ar-ge çalışmaları sonucu katma değerli yüksek ürün üretmek ekonomilerinde “surplus” yaratabilen ülke kavramı ile özdeşleşmiştir.

Kalkınma stratejilerinde en belirgin çıkışı yolu ülkelerin kalkınma plan ve orta vadeli programlarına uyumlu ar-ge destekleri oluşturulmasıdır. Hindistan 10 yıl önce bilgisayar yazılım sektörüne verdiği destekle bugün çok ileri bir mesafe kat etmiştir. Böylece kalkınmayı iktisadi büyümeyle ve teknoloji-sermaye yönlü bir unsur olarak ele almak mümkün olacaktır.

Geliştirilip insanlığın faydasına sunulan her ürünü geliştiren ülkeye “rekabetçi üstünlük” kazandırdığı gibi milli gelirin paylaşılmasında oynadığı rol açısından ülkede refahın artması, işsizliğin azalması ve sosyal barışın tesisi gibi faktörlerde de çok önemli rol oynamaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmada mevcut insanlarımızın “innovasyon – üründe yenilik” için verilen devlet desteklerinden haberdar olmasını amaçladığı gibi yeni girişimcileri de konudan haberdar ederek onları katma değerli yüksek iş kurma ate vik etmek ve yönlendirmek için hazırlanmıştır. Çünkü devletin daha az düzenleme ile müdahale ettiği bir ortamda girişimcilik faaliyetleri kurallarına uygun bir şekilde keillenecektir. Mesela devletin fiilen yatırımda bulunduğu ve büyük bir alternatif olarak başkalarının ortaya çıkmasını engellediği şehirlerde yakın zamanlarda gerçekleştirilen özelleştirmelerin ardından büyük sıkıntılarla karşılaşılırken, eskiden beri serbest girişimcilerin bulunduğu şehirlerde sürekli bir büyüme ve refah artışı söz konusu olmuştur.

Te viklerin üniversitelerin müfredatına alınması, ülkenin “entellektüel sermayesi” olan gençlere mezuniyet sonrası yapılabilecek işler hakkında daha kuvvetli umut ve ufuklar sunacaktır. Ülke refahı ve rekabet gücü sunulan te viklerin uygulanması ve iyi yönetilmesine bağlıdır.

Ekonomik büyümeyi başaran ülkeler incelendiğinde, endüstriyel yapının iyileştirilmesi, rekabet gücünün artırılması, ekonomik büyümenin hızlandırılması, istihdamın artması ve gelir düzeyinin iyileştirilmesi için ekonomik yapının girişimci ve yenilikçi olmasının gerektiği görülmüştür.

Ülkemizde yaklaşık olarak tüm işletmelerin yüzde 99.8’i KOB’lerden oluşmaktadır. Bu işletmelerin toplam istihdamın yüzde 76’sına iş olanağı sağladığı düşünürse, ülkemizde KOB’lere yönelik politikalar belirlenirken ne kadar özen gösterilmesi gerektiği büyük önem arz etmektedir. Öncelikli olarak, birincil sorunlar olarak göze çarpan finansman ve teknoloji sorunları ile rekabet gücünün artırılmasına yönelik sorunların ortadan kaldırılmasına öncelik verilmelidir.

Bu çerçevede eğitim, Ar-Ge, bilgi vs. destek, teknoparklar, endüstri bölgeleri, teknoloji geliştirme bölgelerinin sayısı artırılmalı, hızlı iş kurma süreçleri geliştirilmeli, kanun ve mevzuatlarda, KOB’lerin gelişimine ve güçlendirilmesine yönelik projelerin yaygınlaştırılmasında, devlet politikaları ve uygulamalarında yeni düzenlemelere gidilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Ataç, A.O. (2003). *Uluslararası Rekabet için Yönetim Sistemi, Yönetici El Kitabı*. Geneva: Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC – UNCTAD / WTO),
- [2] Porter, M. (2000). *Rekabet Stratejisi*. (Çev.: Ulubilgen, G.). İstanbul: Sistem Yayınları.
- [3] Parasız, . (2000). *İktisadın ABC’si*. 4.Baskı. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- [4] (06.08.2008). 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Genel Tebliği (Seri No 3). *Resmi Gazete* (26959 sayılı).
- [5] (31.07.2008). Ar-Ge yönetmeliği. *Resmi Gazete* (26814 sayılı).
- [6] (06.02.2004). 5084 Yatırımların ve istihdamın Tevikisi ile bazı kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. *Resmi Gazete* (23365 sayılı).
- [7] (03.04.2007). 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No.1). *Resmi Gazete* (26482 sayılı).

Temmuz 2011.105-114.

- [8] (18.02.2009). 5838 Bazı kanunlarda De i iklik Yapılması Hakkında Kanunun. 23. Maddesi. *Resmi Gazete* (27155 Mükerrer sayılı)
- [9] (25.10.1984). 3065 sayılı Katma De er Vergisi Kanunu. *Resmi Gazete* (18563 sayılı).
- [10] (22.2.2009) 60 Seri Nolu Gümrük Genel Tebli i ve 1 seri Nolu Gümrük Genel Tebli i. Md 12. *Resmi Gazete* (27149 sayılı).
- [11] (06.08.2008). 5746 Sayılı Ara tırma ve Geli tirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Genel Tebli i (Seri No 1). *Resmi Gazete* (26959 sayılı).
- [12] (21.06.2006). 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu. *Resmi Gazete* (26205 sayılı).
- [13] (10.01.1961). 213 Vergi Usul Kanununu. *Resmi Gazete* (10703 – 10705 sayılı).
- [14] (16.06.2006). 5510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sa lık Sigortası Kanunu. *Resmi Gazete* (26200 sayılı).
- [15] (18.02.2009). 5838 Bazı kanunlarda De i iklik Yapılması Hakkında Kanunun. 23. Maddesi. *Resmi Gazete* (27155 Mükerrer sayılı).

[16] (18.05.2005). 5350 Yatırımların ve stihdamın Te viki Kanunun 6.Maddesi. *Resmi Gazete* (25819 sayılı).

[17] I ık,N.; Gökta , D. & .Kılınç, E.C. (2011). ktisadi Büyümede Giri imcili in Rolü. *Giri imcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(1), 147-178.

Ali İhsan ÖZERO LU

(alihsanozeroglu@aydin.edu.tr)

(ihsanozer@superonline.com)

He is an Assistant Professor in the Department of Business Administration at Istanbul Aydın University and Assistant Director at Institute of Social Sciences. He teaches, Strategic Management, Financial Markets, Project Evaluation, Entrepreneurship & SME Management, Commercial Banking, International Finance, Leadership and Motivation Theories, Economics, Foreign Exchange and International Trade to the bachelors and to postgraduate programme. He is interested in Foreign Investment, Government Subsidies, and Expansion of Research and Development incentives to all over the country.